

Evaluatie Proeftuin Geboortezorg Flex Zuid-Limburg

Opzet Proeftuin

Kraamzorg draagt in belangrijke mate bij aan een veilige en gezonde start van moeder en kind door het leveren van professionele zorg in samenwerking met o.a. de verloskundige en Jeugdgezondheidszorg (JGZ). Vroegtijdige preventie, voorlichting en signalering door de kraamverzorgende zorgt voor tijdige interventies én voorkomt escalatie en hogere (zorg)kosten op een latere leeftijd. Toch blijkt dat juist de gezinnen in een kwetsbare positie, vaak niet de kraamzorg ontvangen die zij nodig hebben om zelfredzaam en met zelfvertrouwen het ouderschap aan te gaan. De wettelijk vastgestelde eigen bijdrage en maximale ureninzet spelen hier mogelijk een belangrijke rol.

In deze proeftuin was het voor gezinnen in een (zeer) kwetsbare positie mogelijk om de eigen bijdrage voor kraamzorg te laten vervallen (**Pijler 1**, n=150) en/of aanvullende ondersteuning door een kraamverzorgende na de wettelijke 8-10 dagen kraamzorg te verzorgen (**Pijler 2**, n=100).

Of een gezin in aanmerking kwam om deel te nemen, werd vastgesteld op basis van de kwetsbaarheidsdefinitie van het Erasmus MC en de gemeente Rotterdam, door de 'driehoek' verloskundig zorgverlener/casemanager, JGZ en Geboortezorg Limburg in een casuoverleg.

De proeftuin is eind 2021 gestart en de aanpak loopt nu nog door.

Evaluatie

Aan de evaluatie hebben 120 deelnemers meegedaan. De doelgroep was zeer divers, zowel qua opleiding, nationaliteit en SES. Ook de problematieken die ten grondslag lagen aan de aanmelding lopen erg uiteen. Hierbij kan gedacht worden aan financiën, psychische problemen, huiselijk geweld, sociaal isolement, verslaving, trauma's, etc. Eén gezamenlijke noemer was duidelijk, deze gezinnen hebben dringend ondersteuning nodig.

De evaluatie werd uitgevoerd door de GGD Zuid Limburg op basis van het 'Quadruple Aim' model betreffende de uitkomstmaten: (1) gezondheid van de populatie, (2) kwaliteit van zorg, (3) verandering van zorgkosten en (4) tevredenheid van de zorgverlener. Naast vragenlijst-onderzoek en dossier-onderzoek werden 8 gezinnen uitgenodigd voor een semigestructureerd interview, evenals acht kraamverzorgenden.

Doel 1. Gezondheid van de populatie.

- **minder stress**
- **meer veerkracht**
- **meer regie over eigen leven**
- **betere hechting en welzijn van het kind**

Deelnemers aan de proeftuin geven aan dat ze meer zelfvertrouwen hebben gekregen (75% (ja) en 23%(soms)) en zich zekerder voelen (75% (ja) en 20% (soms)) door de inzet van de kraamzorg. Kraamverzorgenden geven aan dat ze bijna alle gezinnen hebben zien groeien. Met name de gezinnen die deel hebben genomen aan de verlengde kraamzorg hebben grote stappen gemaakt. Deze groei is niet alleen op het gebied van kindzorg, maar ook op andere vlakken in het leven, bijvoorbeeld meer structuur en overzicht in de hulpverlening.

Een iets kleinere groep (59% (ja) en 33% (soms)) geeft aan minder stress te ervaren door de inzet van de kraamzorg.

Doel 2. Kwaliteit van zorg.

- **positievere houding ten opzichte van kraamzorg bij gezinnen**
- **gezinnen die beter voorbereid en met meer zelfvertrouwen het ouderschap zelfstandig aangaan**
- **meer open staan voor hulp**

De deelnemers aan de proeftuin hebben de inzet van de kraamverzorgende als zeer positief beoordeeld (gemiddeld 9,1).

Het merendeel vindt het fijn tot heel fijn dat kraamzorg komt. Met name de hulp bij de verzorging van de baby wordt als positief aangegeven.

Voor 43% van de deelnemers zijn de kosten van de kraamzorg bepalend voor het aantal uren dat ze kiezen. Met de stelling 'door hulp van de kraamzorg kun je als gezin een goede start maken' was 73% van alle deelnemers het eens.

Ook geeft 2/3 van de deelnemers aan dat ze door de kraamzorg makkelijker om hulp durven te vragen.

Doel 3. Verandering van zorgkosten:

- **Hoger gebruik kraamzorg waarmee inzet van duurdere zorg in een latere fase voorkomen wordt**
- **Minder verwijzingen**
- **Minder contacten met specialistische zorg in het ziekenhuis**

Dit doel is ,gezien de korte looptijd van de proeftuin en de onderzoeksopzet, erg lastig om iets over te zeggen. Op dit moment wordt een neveneffect gezien. Gezinnen durven namelijk gemakkelijker om hulp te vragen, waardoor op korte termijn eerder extra hulp wordt ingezet. Hypothetisch zorgt dit op de lange termijn voor lagere zorgkosten. Dit hebben we echter niet kunnen aantonen.

Doel 4. Tevredenheid zorgverleners

- **Positieve ervaringen van kraamverzorgenden**
- **meer veerkracht en eigen regie over eigen leven bij gezinnen**

Wat met name naar voren komt is het belang van maatwerk. Geen enkele hulpvraag is dezelfde, en het aantal benodigde uren is daarmee niet op voorhand vast te leggen. Ook datgene wat een kraamverzorgende voor een gezin kan betekenen verschilt per casus. Er wordt een duidelijke meerwaarde gezien voor zowel de verlengde als de gratis kraamzorg ten opzichte van reguliere kraamzorg. Ook gaven alle ondervraagden aan dat er een duidelijk verschil is in datgene wat zij kunnen bieden vergeleken met andere betrokken hulpverleners in het gezin. De expertise over de kraamvrouw, voeding, babyverzorging, hechting etc. is iets wat andere partijen niet hebben. Daarnaast is een bezoek van een andere hulpverlener vaak heel kort, een momentopname, terwijl de kraamzorg meer tijd heeft voor interactie, het opbouwen van een band en het oppikken van signalen in het gezin.

Alle ondervraagden gaven aan dat ze door de proeftuin veel meer voldoening halen uit hun werk, meer uitdaging ervaren en zich meer van betekenis voelen. In het licht van een tekort aan kraamverzorgenden zou een uitbreiding van het profiel, de zorgtaken en verantwoordelijkheid mogelijkwjs kunnen zorgen voor een opwaardering van het vak van kraamverzorgende en daarmee voor een toestroom van (of lagere uitstroom) kraamverzorgenden.

Wat betekent de proeftuin voor jou als de zorgverlener zelf? Antwoorden uit de interviews:

- “Extra zorg kunnen bieden als je ziet dat dat nodig is”
- “Veel meer uitdaging in het werk”
- “Het gevoel dat je veel meer van betekenis kunt zijn”
- “Leuk om te doen, rust en structuur brengen”
- “Je kunnen verdiepen in een situatie”
- “Dat stukje extra ondersteuning bieden”
- “Extra kwaliteit kunnen bieden”
- “Mooiere invulling van werktijd”
- “Haal meer voldoening uit proeftuin-gezinnen”
- “Stukje mentale begeleiding van de ouders kunnen verzorgen”
- “Extra bevrediging van het werk”
- “Waardevol”
- “Extra zorg kunnen bieden”
- “Je kunt een band opbouwen met gezin”

Aanvullende gegevens

Naast bovenstaande evaluatie hebben we aanvullende gegevens verzameld op het gebied van ureninzet. Voor Pijler 1 hebben we gekeken naar het verschil in ureninzet tussen deelnemers van de Pijler en andere risicogezinnen. Voor Pijler 2 hebben we gekeken hoeveel gezinnen langer dan 6 weken¹ inzet van de kraamzorg hebben ontvangen.

Pijler 1

De aanvullende gegevens geven aanwijzingen dat in Pijler 1 iets meer uren kraamzorg zijn afgenomen door de gezinnen in vergelijking met risicogezinnen die niet hebben deelgenomen aan de proeftuin. Hierbij zijn echter wel kanttekeningen te plaatsen. De definitie van risicogezin is niet gelijk aan de toelatingscriteria die we in de proeftuin hebben gebruikt. Ook is er niet gecorrigeerd op andere factoren die van invloed zijn op de hoeveelheid uren, zoals ziekenhuisopnames, aanvullende verzekeringen, 1^e of 2^e kind, etc.

Pijler 2

Binnen Pijler 2 hebben we gekeken naar het aantal gezinnen dat kraamzorg heeft ontvangen na 6 weken postpartum. Dit zijn 31 van de 93 gezinnen. Gemiddeld is er 9 weken lang kraamzorg geleverd.

Conclusie en toekomst

De proeftuin heeft heel waardevolle ervaringen en inzichten opgeleverd. Zowel de gezinnen als de kraamverzorgenden hebben het als positief ervaren. Er zijn duidelijke indicaties dat de inzet bijdraagt aan het vergoten van zelfvertrouwen en veerkracht. De mogelijkheid om kraamzorg flexibeler in te kunnen zetten, zowel qua aantal uren als qua looptijd biedt veel perspectief. Ook het kwijtschelden van de eigen bijdrage heeft bij gezinnen in een kwetsbare (financiële) situatie een punt van stress weggenomen.

De invoering van de wetswijziging in combinatie met een nieuw landelijk indicatie protocol geeft mogelijkheden om de werkwijze uit de proeftuin deels te borgen in de reguliere werkwijze. Helaas is deze invoering uitgesteld naar 1-1-2025.

In pijler 1 is de eigen bijdrage voor de kraamzorg kwijtgescholden door de zorgverzekeraar. Op dit moment wordt nog uitgezocht wat de mogelijkheden zijn om dit structureel te maken. Het lijkt erop dat wetgeving hier belemmerend werkt. Landelijk is hier vanuit VWS aandacht voor.

Aanbeveling/Toekomst

Gezien de positieve kwalitatieve resultaten is het zinvol om de werkwijze van de proeftuin vast te houden. De wetswijziging en verandering in het indicatieprotocol per 1-1-2025 geven mogelijkheden om de werkwijze deels te borgen in reguliere aanbod van de kraamzorg. Landelijk wordt momenteel een lobby gevoerd om de eigen bijdrage voor kraamzorg te veranderen. Met name voor kwetsbare gezinnen met weinig financiële ruimte is dit zeer wenselijk. 2024 is daarom een overgangsjaar waar bovenstaande zaken wel in het verschiet liggen maar nog niet gerealiseerd zijn. Vanuit de partners zijn we bezig om voortzetting van de proeftuin in 2024 mogelijk te maken, zodat de gemeenten

---

¹ Vanaf 1-1-2024 gaat een wetswijziging in die kraamzorg mogelijk maakt tot 6 weken postpartum. De invoering van deze wet is uitgesteld naar 1-1-2025.

waar de proeftuin loopt door kunnen totdat de wetswijziging en het nieuwe protocol definitief worden ingevoerd.

Partners

De proeftuin is mede door de volgende partners tot stand gekomen: Geboortezorg Limburg, Jeugdgezondheidszorg Zuid-Limburg, Programmabureau Trendbreuk en GGD Zuid-Limburg, Verloskundig Samenwerkingsverband Samen Zuyd en verloskundigen in de regio, Gemeenten in Parkstad Limburg, Gemeente Sittard-Geleen, Zorgverzekeraars CZ en VGZ.

Meer informatie:

Ria Smeets, Programmacoördinator Kansrijke Start Zuid-Limburg

ria.smeets@ggdzl.nl, 06-48350395

